

اجرای مقررات نظام وظیفه

در دفاتر اسناد رسمی

سید فریدالدین محمدی*

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پښتونستان کالچرل اکیډمی
پښتونستان کالچرل اکیډمی

تصویب و اجرای قانون نظام وظیفه در سال ۱۳۶۳ از طرف واضعان و متولیان امور به عنوان یک ضرورت، با توجه به شرایط و مقتضیات کشور در زمان جنگ با مجموع محسنات و معایب به تصویب رسید و در این بین بخشی از قانون نظام وظیفه شامل حال و عمل دفاتر اسناد رسمی قرار گرفت و جالب این که اجرای این مقررات به شکل غیر قانونی و سلیقه‌ای به دفاتر ازدواج و طلاق نیز تسری پیدا کرد.^۱ در این تحقیق قصد بر آن است که تکلیف و ترتیب عمل دفاتر اسناد رسمی در اجرای این مقررات مطرح گردد.

شایان ذکر است که در هر قسمتی از تحقیق منظور از مقررات نظام وظیفه، تکالیف و وظایف مقرر مربوط به دفاتر اسناد رسمی مد نظر می‌باشد.

- این مقررات در شرایط فعلی چه، قدر و آثار مثبت و عملی به همراه دارد؟
- اجرای این مقررات در شرایط حال (وضعیت عادی مملکت) با حقوق اساسی و

انسانی مغایر نمی‌باشد؟

- اجرای این مقررات چه مشکلات و هزینه‌هایی را به دوش مردم می‌گذارد؟

۱. طی بخشنامه شماره ۱۰۱/۲۲۵۸۶ - ۷۶/۷/۲۷ اداره کل ثبت استان تهران بر مبنای بخشنامه اداره کل دفتر بازرسی و پی‌گیری و نظارت و ارزشیابی سازمان ثبت: به کلیه دفاتر اسناد رسمی ازدواج و طلاق ابلاغ می‌گردد که هنگام اجرای صیغه و ثبت وقایع ازدواج و طلاق نیاز به مطالبه و اخذ برگ معافیت یا کارت پایان خدمت و وظیفه عمومی یا مدارکی نظیر آن از زوج ندارند.

- چقدر دفاتر اسناد رسمی به عنوان مرجع تنظیم و ثبت اسناد رسمی گرفتار و صرف وقت در اجرای این مقررات می‌باشند (در مواردی ناخواسته و غیر عمد گرفتار مجازات انتظامی می‌گردند)؟

- تالی فاسد اجرای مقررات نظام وظیفه در دفاتر اسناد رسمی چیست؟

- آیا حداقل اصلاح مقررات، تجدید نظر در سن افراد مشمول ذکور نیست؟^۱

پاسخ به سوالات بالا خود نیازمند تحقیق مفصل و جامعی می‌باشد که باید هر چه

زودتر از سوی صاحب نظران، کارگزاران و واضعان مقررات مورد توجه و بازبینی قرار گیرد

و از سوی ایشان مقررات متناسب با شرایط و مقتضیات دوران صلح تصویب و اجرا گردد.^۲

رؤوس مطالب از این قرار است:

۱- تکالیف و وظائف مقرر

الف - قانون ب - آئین نامه ج - آراء وحدت رویه د - بخشنامه

۲- اموری که مستلزم ارائه مدارک دال بر رسیدگی به وضع مشمولیت وظیفه عمومی

می‌باشد

۳- تقسیم بندی مقررات نظام وظیفه

الف - بر حسب مدارک قابل قبول مقررات نظام وظیفه

ب - بر حسب گروه سنی و موقعیت شغلی و اجتماعی

۴- اشکال اساسی بر آئین نامه قانون نظام وظیفه

۵- جداول پیوست

۱. جالب است بدانیم متولد ذکور در سال تصویب قانون نظام وظیفه (۱۳۶۳) ۲۶ ساله بوده است که

در حال حاضر ۴۲ ساله می‌باشد.

۲. گویا قرار است در ابتدای سال ۱۳۸۱ اصلاح قانون نظام وظیفه در دستور کار مجلس شورای

اسلامی قرار گیرد.

۱- تکالیف و وظایف مقرر

الف - قانون

ماده ۱۰ قانون خدمت وظیفه عمومی: انجام امور زیر در مورد مشمولین وظیفه عمومی مستلزم ارائه مدارک دال بر رسیدگی به وضع مشمولیت آنان از اداره وظیفه عمومی می‌باشد و فتوکپی مدرک ارائه شده و از جمله منضمات ضروری پرونده متشکله می‌باشد..... و - ثبت هر گونه نقل و انتقال غیر قهری اموال به طور مستقیم و غیر مستقیم در دفاتر اسناد رسمی.

ب - آئین نامه

ماده ۴۹ آئین نامه اجرائی قانون خدمت وظیفه عمومی: وزارت خانه‌ها، ادارات و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت، دفاتر اسناد رسمی، بانکها، شرکتهای تعاونی، نهادهای قانونی، مؤسسات خصوصی که قانوناً انجام امور موضوع ماده ۱۰ قانون خدمت وظیفه عمومی حسب مورد در زمره وظائف آنان بوده یا در ارتباط با وظائف آنان قرار دارد موظفند از مشمولین موضوع ماده ۴۸ این آئین نامه مدارک دال بر رسیدگی به وضع مشمولیت آنان را اخذ و جزو منضمات پرونده متشکله منظور نمایند.

تبصره - از مشمولین متولد ۱۳۲۸ تا پایان ۱۳۳۷ در صورتی که مدارک دال بر رسیدگی به وضع مشمولیت آنان خواسته می‌شود که برای مسؤولین یا متصدیان سازمانهای مندرج در ماده ۴۹ این آئین نامه محرز شود مشمول دارای مدرک لیسانس یا بالاتر می‌باشد.

ماده ۵۲ - مسؤولین یا متصدیان سازمانهای مجری ماده ۱۰ قانون خدمت وظیفه عمومی موظفند حسب مورد در موقع انجام امور موضوع ماده مذکور تاریخ تولد اشخاص را با توجه به مواد ۸ و ۹ و ۱۰ این آئین نامه در اسناد و مدارک تنظیمی قید نمایند.

ج - بخشنامه

بخشنامه شماره ۵۴۳ - س / ۲ مورخ ۶۸/۲/۲۷ مبتنی بر درخواست سازمان حفاظت اطلاعات ارتش جمهوری اسلامی ایران: ممنوعیت دفاتر اسناد رسمی از تهیه فتوکپی از کارت شناسایی پرسنل ارتش جمهوری اسلامی ایران و وزارت دفاع محدود به معاملات وسایط نقلیه نبوده و کلیه معاملات اموال منقول و غیر منقول را در بر می‌گیرد.

د - آراء وحدت رویه

۱ - درخصوص این سؤال که «همان‌گونه که نیاز به اخذ کپی شناسنامه موکل در مقام عمل به وکالت نیست، آیا هنگام تنظیم سند قطعی نیاز به اخذ پایان خدمت یا معافیت یا مدارک رسیدگی به وضعیت خدمتی موکل اولیه می‌باشد یا خیر؟» به شرح زیر اعلام نظر شد:

با توجه به ماده ۱۰ قانون وظیفه عمومی که نقل و انتقال غیر قهری اموال به طور مستقیم یا غیر مستقیم در دفاتر اسناد رسمی را موکول به ارائه مدارک دال بر رسیدگی به وضعیت مشمولیت مالک دانسته، لذا هنگام تنظیم سند قطعی و هر نوع نقل و انتقال نیاز به مطالبه مدارک دال بر رسیدگی وضعیت نظام وظیفه مالک اصلی می‌باشد. بدیهی است اگر در سند رسمی، شماره پایان خدمت یا معافیت دائم مالک اصلی قبلاً قید شده باشد نیاز به اخذ فتوکپی پایان خدمت یا معافیت موکل نیست.

۲ - درخصوص سؤال دفتر اسناد رسمی شماره ۶ نیشابور تحت شماره ۳۱۳ - ۷۹/۱/۲۴ بدین شرح که آیا ارائه کارت شناسایی کارمندی و دانشجویی معتبر که اکثراً کامپیوتری است برای کارکنان در نیروهای نظامی و انتظامی و وزارت بهداشتی و غیره و همچنین دانشجویان دانشگاهها و مشاغل دیگر که در ماده ۵۰ آئین نامه اجرائی قانون خدمت وظیفه عمومی احصاء گردیده به عنوان گواهی معافیت از خدمت وظیفه عمومی جهت تنظیم اسناد تلقی می‌گردد یا خیر؟ بحث و تبادل نظر به عمل آمد و به شرح ذیل اتخاذ تصمیم گردید:

طبق بند ۵ - ماده ۵۰ آئین نامه قانون خدمت وظیفه عمومی در موقع تنظیم اسناد منقول و غیر منقول، گواهی نیروهای مذکور مبنی بر استخدام و طبق بند ح آئین نامه فوق الذکر گواهی اشتغال به تحصیل موضوع مواد ۶ الی ۹ قانون از مراجع مذکور الزامی است.

۳ - در مورد سؤال دفترخانه ۵۴ تهران مبنی بر این که در مواردی که شخص به حکم دادگاه محکوم به تنظیم سند انتقال می‌گردد آیا مطالبه مدارک دال بر رسیدگی به وضعیت خدمتی از نظر نظام وظیفه برای نامبرده لازم است یا خیر؟ به شرح آتی اظهار نظر گردید:

با توجه به ماده ۱۰ قانون وظیفه عمومی مصوب ۱۳۶۳، انتقال غیر قهری اموال به طور مستقیم یا غیر مستقیم مستلزم روشن شدن وضعیت خدمتی معامله کننده است و چون مورد انتقال غیر قهری اموال تلقی نمی‌شود لذا مطالبه مدارک دال بر رسیدگی وضعیت خدمتی محکوم به انتقال لازم به نظر نمی‌رسد، این موضوع نتیجتاً مورد تأیید سازمان ثبت قرار گرفته است.

۴ - در مورد نامه دفترخانه ۶۱۴ تهران مبتنی بر این که آیا ارائه کارت و یا حکم بازنشستگی پرسنل نیروهای نظامی و انتظامی و غیره مندرج در بخشنامه شماره ۱۲۶۲۰ - ۷۹/۴/۲۰ قانون سردفتران و دفتریاران برای انجام معامله کافی می‌باشد یا خیر؟ به شرح ذیل اظهار نظر گردید:

ارائه کارت یا حکم بازنشستگی افراد فوق الذکر با احراز آن توسط سردفتر برای ثبت معاملات آنها کافی است.

۲ - اموری که مستلزم ارائه مدارک دال بر رسیدگی به وضع مشمولیت وظیفه عمومی می‌باشد

الف - اسناد رسمی

اجبار و تکلیف دفاتر اسناد رسمی در بند «ی» ماده ۱۰ قانون نظام وظیفه خلاصه

گردیده است. عبارت کلی (نقل و انتقال غیر قهری اموال) در مواردی شک و شبهه مثبت و منفی ایجاد می‌نماید، به عنوان مثال آیا در تنظیم و ثبت تقسیم نامه باید رعایت مقررات نظام وظیفه را نمود؟ و یا در شرایطی که انتقال اموال با وکالت بلاعزل (فروش) انجام می‌شود، چه طور؟ حال اگر در مورد اخیر، سردفتر مقررات نظام وظیفه را رعایت ننمود و شخص وکیل بی‌خبر قصد تنظیم سند قطعی به نام خود یا شخص ثالثی را نمود، تکلیف سردفتر و وکیل بی‌خبر چیست؟

شاید تقسیم بندی اسناد به دو گروه مالی و غیر مالی بهتر و آسانتر ما را در اجرای مقررات نظام یاری نماید.

اسناد غیر مالی: به نظر می‌آید در تنظیم و ثبت این نوع اسناد نیازی به رعایت مقررات نظام وظیفه نباشد مانند وکالت نامه، تعهد نامه، رضایت نامه، اقرار نامه، تعویض وثیقه، تمديد مدت و غیره.

تذکر: در مورد تقسیم نامه اگر تعبیر معامله گردد بر حسب قاعده باید رعایت مقررات نظام وظیفه را نمود (مشابهتی در اینجا نسبت به تکلیف قانونی سر دفتر درباره افراد ممنوع معامله نیز وجود دارد به این شکل که آیا برای افراد ممنوع معامله می‌توان تقسیم نامه رسمی تنظیم و ثبت نمود؟) و اگر تعبیر معامله نشود نیازی به رعایت مقررات نظام وظیفه نیست.

اسناد مالی: در مورد این اسناد باید دقت بیشتری معمول داشت. از میان این گروه اسناد باید اسنادی را که جنبه نقل و انتقال ندارند، کنار گذاشت مانند وکالت خودروها،

۱. اگر در تنظیم و ثبت اسناد وکالت انتقال (فروش) رعایت مقررات نظام وظیفه بشود مشکلی برای شخص وکیل جهت انتقالات بعدی پیش نخواهد آمد همچنین برای متصدی دفترخانه که انتقالات ما بعد از آن را انجام می‌دهد، به نظر می‌آید این به مصلحت وکیل و همکاران نزدیکتر باشد.

اسناد با حق استرداد^۱، اجاره، وصیت عهدی و غیره، در مورد بقیه اسناد مالی که جنبه نقل و انتقال دارد باید رعایت مقررات مذکور را نمود.

نکته: در مواردی که ضرورت یا حرج ایجاب کند که معاملات مشمول ثبت گردد، مانند اموال مشترک که عدم ثبت اموال مشمول موجب زیان مالی بر شرکای دیگر گردد، ثبت اموال مشمول بلامانع است. تشخیص موضوع به عهده محاکم صالحه است. (تبصره یک ماده ده قانون خدمت وظیفه عمومی)

ب - وکالت نامه‌های تنظیمی خارج از کشور

در صورتی که موکل وکالتنامه‌های خارج از کشور مشمول قانون نظام وظیفه باشد و وکالت هم جنبه نقل و انتقال داشته باشد، برای انتقالات قطعی بعدی باید رعایت مقررات نظام وظیفه را نسبت به موکل مذکور روا داشت.

ج - گواهی امضا

اصولا در مورد گواهی امضا چون نقل و انتقالی صورت نمی‌پذیرد، رعایت مقررات نظام وظیفه الزامی نیست.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۳ - تقسیم بندی مقررات نظام وظیفه

الف - بر حسب مدارک قابل قبول مقررات نظام وظیفه

ماده ۵۰ آئین نامه اجرائی قانون نظام وظیفه مدارک ذال بر رسیدگی به وضع

۱. با توجه به بند ب ماده ۱۰ قانون نظام وظیفه دریافت هر گونه وام و کمکهای کشاورزی و صنعتی و دامداری و مسکن از طریق وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت و نهادهای قانونی از سوی متقاضیان باید با رعایت مقررات نظام وظیفه باشد اما با توجه به عدم دقت و سهل انگاری احتمالی مراجع مذکور و کوتاهی دیوار دفاتر اسناد رسمی این مورد نیز اگر رعایت شود به خیر و صلاح نزدیکتر است.

مشمولین خدمت وظیفه عمومی را به شرح ذیل احصا نموده است:

ماده ۵۰: مدارک دال بر رسیدگی به وضع مشمولیت مشمولین خدمت وظیفه عمومی به شرح زیر می‌باشند:

الف - کارت پایان خدمت دوره ضرورت (زیر پرچم سابق)

ب - کارت معافیت دائم

ج - کارت معافیت موقت (کفالت یا پزشکی) در مدت اعتبار آن.

د - گواهی اشتغال به تحصیل براساس کارت معافیت تحصیلی معتبر.

ه - گواهی صادره از نیروهای نظامی و انتظامی مبنی بر استخدام در نیروهای مذکور.

و - گواهی صادره از نیروهای نظامی و انتظامی مبنی بر اشتغال به خدمت دوره

ضرورت در نیروهای مذکور بدون داشتن غیبت اولیه.

ز - گواهی صادره از اداره وظیفه عمومی یا نواحی ژاندارمری در حد اختیار تفویضی

توسط اداره وظیفه عمومی که حسب مورد به امضا رئیس اداره وظیفه عمومی و یا فرمانده

ناحیه ذیربط خواهد رسید.

ح - گواهی اشتغال به تحصیل و یا خدمت در وزارت بهداشتی، وزارت آموزش و

پرورش، سازمان کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران، آموزشگاه فنون هواپیمایی موضوع

مواد ۷، ۸ و ۹ قانون خدمت وظیفه عمومی.

ط - احکام صادره از محاکم صالحه در مورد ثبت معاملات مشمولین.

ی - دفترچه آماده به خدمت بدون مهر غیبت در مدت اعتبار آن.

ک - کارت محرومیت از انجام خدمت وظیفه عمومی که باستناد قوانین قبلی صادر

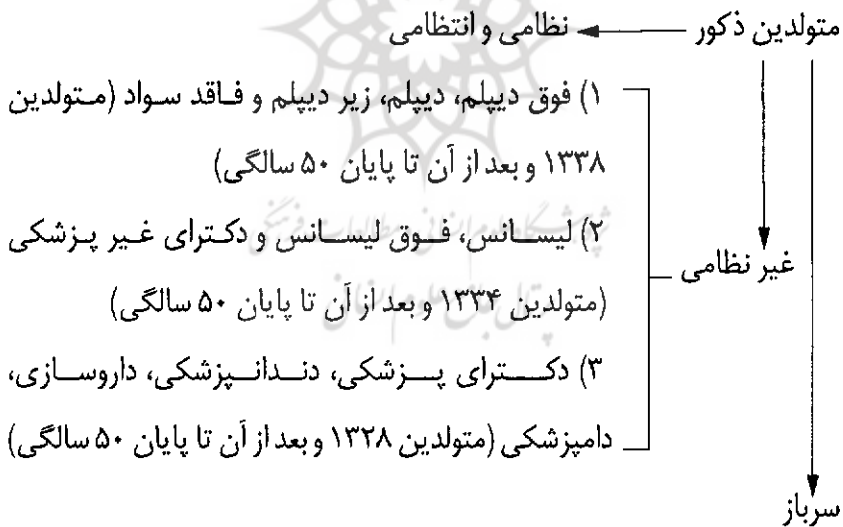
شده باشد.

تبصره - (اصلاحی سال ۱۳۶۵): اداره وظیفه عمومی بنا بر مقتضیات و حسب

مورد می‌تواند مدارک لازم جهت انجام امور موضوع ماده ۱۰ قانون را در مورد تجدیدنظر

قرارداده و اصلاحات لازم را از طریق شورای هماهنگی موضوع تبصره ۲ ماده ۲۱ قانون وظیفه عمومی تهیه و از طریق وزارت کشور جهت تصویب هیأت وزیران پیشنهاد نماید. نکته مهم: از بین مدارک قابل قبول رسیدگی به وضع مشمولیت مشمولین خدمت وظیفه عمومی همه موارد بجز دفترچه آماده به خدمت (بند ۵۰ آئین نامه مذکور) شامل بند ۱۰ ماده ۱۰ قانون نظام وظیفه می‌باشند، به عبارت دیگر شخصی که دفترچه آماده به خدمت داشته باشد متصدی دفترخانه نمی‌تواند سند رسمی نقل و انتقال قطعی اموال نامبرده را با دفترچه مذکور به ثبت رساند.

ب - بر حسب گروه سنی و موقعیت شغلی و اجتماعی

نکته: اگر عناوین تحصیلی افراد ذکور هنگام تنظیم سند قید می‌گردد، مقررات نظام وظیفه باید نسبت به ایشان دقت شود و تا جایی که ممکن است از به کار بردن

عناوین تحصیلی دانشگاهی برای این افراد اجتناب شود تا قصوری پیش نیاید.^۱

۴ - اشکال اساسی بر آئین نامه قانون نظام وظیفه

- به موجب تبصره یک ماده ۵۱ آئین نامه مذکور چنانچه مسؤولین یا متصدیان سازمانهای مجری ماده ۱۰ قانون خدمت وظیفه عمومی امور مندرج در ماده مذکور را بدون ارائه مدرک دال بر رسیدگی به وضع مشمول (موضوع ماده ۵۰ آئین نامه) انجام دهند امور انجام شده از درجه اعتبار ساقط است؟!

- امور مربوط به دفاتر اسناد رسمی (نقل و انتقال غیر قهری اموال) در تنظیم و ثبت اسناد رسمی چگونه با عدم رعایت مقررات نظام وظیفه از درجه اعتبار ساقط می‌شود؟

- با توجه به مواد ۱۲۸۷ و ۱۲۹۲ قانون مدنی و مواد ۷۰، ۹۲، ۹۳ و ۹۹ قانون ثبت اسناد و املاک کشور تبصره ماده مذکور در آیین نامه حداقل نسبت به دفاتر اسناد رسمی از طرف دیوان عدالت اداری قابل ابطال و لغو شدن می‌باشد.

۱. رجوع شود به تبصره ماده ۴۹ آئین نامه اجرائی قانون وظیفه عمومی.

نوع سند	مالی				غیر مالی							
	قطعی (منقول) و غیر منقول	صلح (منقول) و غیر منقول	هبه	رهبی ^۱	وقف	اجاره	وصیت عهدی تعلیقی	تقسیم نامه	وکالت ^۲	اقرار	تعهد	رضایت
اخذ مدرک مشمولیت نظام وظیفه	دارد	دارد	دارد	دارد	دارد	ندارد	ندارد دارد	ندارد	ندارد	ندارد	ندارد	ندارد

۱. رجوع شود به یادرفی صفحه ۳۷

۲. رجوع شود به یادرفی صفحه ۳۷

اشخاص ذکور مشمول	نظامی و انتظامی	سرباز وظیفه ^۳	غیر نظامی (تحصیل کرده و فاقد سواد)
مدرک مورد نیاز	گواهی صادره از نیروهای مذکور مبنی بر استخدام	گواهی صادره از نیروهای نظامی و انتظامی مبنی بر اشتغال به خدمت	گواهی اشتغال به خدمت گواهی اشتغال به تحصیل بر اساس کارت معافیت تحصیلی معتبر ۵. کارت محرومیت از انجام خدمت وظیفه عمومی

۳. رجوع شود به مبحث «کنکده» مهم، صفحه ۳۹

مدرک تحصیلی	فوق دیپلم، دیپلم، زیر دیپلم، بی سواد	فوق لیسانس، لیسانس ^۲	دکترای غیر پزشکی، فوق لیسانس، داروسازی ^۴
سال افراد ذکور مشمول مقررات نظام وظیفه	همگی متولدین ۱۳۳۸ به بالا	همگی متولدین ۱۳۴۴ به بالا	همگی متولدین ۱۳۲۸ به بالا

۴. رجوع شود به مبحث «کنکده» صفحه ۴۰

پښتونستان کالچرل اکیډمی
پښتونستان کالچرل اکیډمی

قال رسول الله ﷺ

قلب المؤمن عرش الله

قلب و دل مؤمن جایگاه عرش الهی است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پڙو، شڪاھ علوم انسانی و مطالعات فریبگی
پرتال جامع علوم انسانی